ЗАСВІТИЛАСЯ

Росла собі модринка. Бачив її частенько, та жодного разу не задивлявся. А оце іду і аж зупинився, здивований до краю: стоїть модринка, та й наче не та. Стоїть ошатна, осяяна якимось незнаним сяйвом. Гілочки підсвічені, видно кожну голочку. Усміхається, тільки усмішка та пробивається крізь тиху зажуру.

А все це він, вересень. Ніс у пригорщах жар, щоб пастухам картоплі напекти, та в поспіху загубив вуглинку-золотинку. Впала золотинка біля деревця, до самого стовбурця прикотилася. І почала модринка поволі й собі від стовбурця навсібіч золотитися, аж поки не засвітилася вся.

Восени так: одне дерево сяє-палахкотить, здалеку видно, інше — листя скине, так і не загориться. А от модринка засвітилася зсередини. І раптом стала особливо помітною її досі причаєна краса.

ГАРБУЗ

От чудасія: гарбуз на яблуні. Ніхто не підсаджував — сам здерся.

— Бач, примудрився! — каже Олег.

Гарбуз величенький, як баняк, в якому баба Параска варить підсвинкові картоплю. Гілляка аж нагнулася під його вагою.

— Як це він?

Я мовчу. Кусаю соковите яблуко і мовчу. Та Олег і не чекає відповіді. Йому й так зрозуміло: гарбузиння спочатку сп'ялося на тин, потім дісталося нахиленої гілляки і повилося по ній. На гарбузинні зацвіла квітка, з якої і зав'язався гарбуз.

А все ж незвично: серед білявих яблук отаке смугасте барильце.

Олег сміється:

— Хоч і виліз на яблуню, та яблуком не став. А мені щемно: це ж осінь уже завітала...

ОЗНАКА

Поспішаю.

За ніч випогодилося, у поблідлому небі ранкова зоря догоряє. А на дрімливій вулиці тільки тітка-підмітальниця шелестить зтьмянілим тополевим листям.

У мене справи, і я думкою біля них — поспішаю.

Коли це: дінь-дінь-дінь-дінь!..

Аж стрепенувся: та невже?!

Оглядаюся — так і є... Калюжка на тротуарі взялася льодком. Тітка мітлою шугнула — крижинки по камінню й задзвеніли. Виходить, уже...

Отак завжди: знаєш, що наближається зима, а помітиш її першу ознаку — здригнешся від несподіванки.

НА "О" ПОЧИНАЄТЬСЯ

Інна влітає до кімнати:

— Тату, вгадай, що я тобі принесла!

— Де мені вгадати! — відповідаю.

— Починається на букву "о",— підказує донька.

— Може, обруч?

— Який ти недогадливий: осінь!..

І кладе мені на долоню... великого лискучого каштана.

ТРЕТЯ

До села вели нову лінію електропередач і через ліс прорубали просіку. Виділила ця просіка якраз на трійцю беріз, що вибігли з лісу на добру дюжину кроків. Довелося спиляти і їх.

Мені було жаль білокорих. Не один раз привічали вони мене, коли виходив з лісу натомлений бродінням по сосняках і мочарах.

Дві були красиві: гінкі, косисті, аж усміхнені. Восени стояли свічкасто, як намальовані. А третя геть нікудишня — куца,

горбата, ще й на згині здоровенна репана бородавка. Ця третя й на березу була мало схожа, така вже коряка-розкоряка, що й порівняти ні з чим. Навіть зрізана, вона так неоковирно впала, що ні підступитися, ні роздивитися.

Ті дві бензопильщик Кузьма обчухрав та відвіз на своє обійстя —

гарна купа дровець вийшла. А третю поволокли прямо на кострище, бо з нею й морочитися ніхто з лісорубів не захотів.

Коли це нагодився мій сусід Микола. "Ви що,— каже,— таку березу на вогонь?!" І витяг коряку з купи.

Хтось із лісорубів не стримався, уколов:

— Неси додому та й тішся.

— От спасибі! — не образився Микола.— Таки й понесу... Заходжу якось до Миколи, а в нього у вітальні на стіні висить

дивовижний таріль із такого візерунчастого дерева, якого ще не доводилося бачити.

Сусід помітив моє здивування.

— Подобається? — запитує і хитрувато на мене косує.

— Атож!..

— А це із тієї, бородавкуватої, що мало у вогні не згоріла... Виходить, ота третя береза теж мала свою красу, та ще й неабияку. А от розгледіти її було дано тільки йому, Миколі.

ЩО ШУКАЛА БІЛОЧКА

Білочка була якоюсь дивною: не гасала по деревах, як це їй належить, а спустилася на землю і край берега, коло самої води, стриб та стриб. Скочить, стане, пошарудить торішнім листям, а то й розкида його на всі боки і знову стрибне.

Це наш перший весняний виїзд. У лісі тиша і спокій. Хотіли було порибалити — не клює. Та от помітили білочку і спостерігаємо за нею з-під вільшини: цікаво!

Нарешті білочка запідозрила щось — і шурх у кущі. Так і не бачили її більше.

Ми вирішили подивитись, що то шукала білочка. Розгребли опале листя — а під ним тут і там ліщинові горіхи лежать. Розкусили одного-другого — ціленькі і дуже смачні. Це вони восени нападали. А білочка, бач, знає, де горіхи лежать.

Потім не раз ранньої весни шукали ми горіхи під ліщиною. І навіть у нашому міському парку цілі пригорщі назбирували.

СВІТЛИНКА

Той осінній день видався неймовірно похмурим. У полі за якусь сотню-другу кроків усе зливалося в сіре непроглядне місиво. Було холодно. Вологе повітря всотало їдкий, дошкульний приморозок. Рук з кишені не вийняти — пальці дерев'яніють.

Про такий день і не згадалося б, якби не ота світлинка. Вона несподівано, ніби перо жар-птиці, заясніла вдалині і владно поманила до себе.

Ішов до неї, а світлинка все більшала й більшала. То вися-вала спокійною білизною, то кришталево променилася. Ніби заблу-калі сонячні зайчики звідусіль збіглися сюди на переднівок.

А то був лужок, на якому росла трава тимофіївка. її забули чи не встигли скосити. І кожна травинка обледеніла, стала кришталево-блискучою. Від того й засвітився весь лужок...

Тепер навіть у найпохмуріший день я не втрачаю надії знайти світлинку.

ГАРНО!

Порпаюсь серед усякого дерев'яччя, дошку до дошки примоцовую. Капосний підсвинок вщент розвалив хлівця, тепер ось треба спинати знову.

Робота не клеїться. То цвяхів не знайшлося, довелось різне іржаве кривулля випростовувати. То раптом десь молоток запропастився. А тут іще погода аж додолу хилить — чи то мжичка, а чи вітер такий холодно-липучий, мов слизень.

Олег туди-сюди сновигає під ногами — не сидиться йому в хаті — і без угаву торохтить:

— Чого ви цвях забиваєте скраю, а не посередині?

— А нового хлівця свиня скоро розвалить?

— Можна, я сам оцю дошку приб'ю? Відмахуюся:

— Не заважай!

Хлопчик врешті зрозумів, що настрій у мене кепський — примостився збоку, мовчки позирає.

А де тому гарному настрою взятися? Чекав цього вихідного, щоб по гриби піти, вже й рюкзак звечора налагодив, а вийшло ось — порпаюсь у ломаччі.

Якби це хлівця з нового зводить, то не стільки вже тої мороки. А коли те струхло, те підгнило, а те ледь тримається,— спробуй зробити щось путяще. Он уже скільки часу голови не підводжу, а похвалитися нічим.

— Дядь,— чую,— дядь! Подивіться, як гарно! Повертаюся:

— Га? Що гарно?

— Ну, гарно. Все гарно...

Не можу втямити, про що він. День похмурий, як і був. Верби в бережку насуплені. Хіба що вітер ущух...

Хоча стривай: здається, потепліло. Звичайно, потепліло! Як для осені, то й дуже тепло... У вербах якась пташка чічівкає... По селу півні розспівалися, один поперед другого витинає... Димком запахло — діти, певне, картоплю печуть...

Гм, таки справді гарно!

Незчувся, як уже й собі щось під ніс мугикаю. І молоток веселіше цвенькає.

Дошка до дошки — уже й толк якийсь виходить. Ось як воно, коли гарно!

МАЛЬВА

Йшли вулицею. Коли це Інна мені:

— Поглянь, тату, яка вона — ого!..

Глянув — і собі не стримався від захоплення:

— Ого!..

То була мальва. Літо тільки починалося, а вона вже сп'ялася над штахетником і вив'язала велику рожеву квітку. І ця її невинно-дитяча рожева усмішка прикрасила всю вулицю.

Я ходив цією вулицею на роботу. Та за щоденним одноманіття" потроху перестав примічати мальву. А вона собі цвіла й цвіла., Як уже на осінь бралося, почув знову захоплене: — Ого яка!..

Неподалік двоє — хлопець і дівчина... дивилися на мальву Вона доцвіла уже до самого вершечка, і тепер рожевіла її остан ня квітка. Але як молодо, як сміливо і завзято рожевіла — НІ всю вулицю!

Ніби й не випадає людині заздрити мальві, але як тут н< позаздриш? От би й собі так звікувати!

РАНКОВА ПЕРЕВІРКА

Ластівки ладнаються в дорогу. Пробують і швидкість лету, і міцність крила: то у високості проносяться, то нар річкою, над самісінькою водою шуг та шуг. До вирію далеко а серпень ось-ось віджнивує — не загаятися б з тренуванням!

Спозаранку вожак скликає зграю на чергову перевірку. Вії за всіх в одвіті, тож, певно, хоче ще раз полічити підопічних, оглянути молоді виводки, розпорядитися.

— Шикуйсь! — лунає його команда.

— Шикуйсь! Шикуйсь!..— повторюють сотні пташиних голосів.

Розбуджений гамором, підхоплююся з ліжка, зацікавлено визираю у відчинене вікно: на дротах ближньої електролінії вишикувалися три довгі шеренги ластівок...

ЗАПИСИ

Свіжа пороша так багато розповіла мені про сьогоднішніх перехожих, коли я повертався забіленим парком нічної зміни!

Ось свіжі сліди довкіл ялини. У двох місцях валянками втопта но до твердого. Певно, якийсь дідусь милувався верхівкою нев'яні дерева, її гірляндами бурштинових шишок. Старим завжд вдосвіта не спиться...

Ось гострі каблучки вузеньких жіночих чобітків завернул до присадкуватої горобини, де з-під снігу яріють рясні грон. Жменя ягідок іскриться долі — бач, не дуже до смаку припалі

А ці два ланцюжки слідів повели до пташиної годівниці. То школярики йшли. І тепер там на їхню честь радо вициньку ють синиці свою нехитру пісеньку.

Он та годівниця, певно, без гостинців, бо ні слідів д неї, ні пташок біля неї. У мене якраз із ночі залишився недоїдений бутерброд...

І тепер уже мої кроки карбуються на неторканій білині вранішнього парку.

...Природа завжди записує кожен людський крок, тільки на жаль, не завжди ці записи одразу помітні.

ЯЛИНКА

Були ми в лісі, якраз напередодні Нового року І натрапили на струнку ялинку. Такої красивої ми досі не бачили. Т ще й прикрашена.

— Отут, певно, лісові мешканці Новий рік зустрічатимуть!..- пожартував Олег.— А я думав, що так лише в казці буває.

А втім, на ялинці не було якихось особливих прикрас. Н гілках червоніли дві стрічечки, зав'язані бантиками, сріблилося кілька кульок з фольги, гойдався голубий метелик, зроблені з обкладинки учнівського зошита. Посередині ялинку оперізує паперовий ланцюжок.

Може, тут недавно гралися діти, а може, мисливці, відпочиваючи, жартома все це повісили на ялинку. Але ж... наближався Новий рік, радісний Новий рік, і так хотілося вірити в чудеса!

— Якби знаття, то й ми б якусь іграшку принесли,— пошкодував я.

— А це я зараз!

Олег скинув рюкзак, добув кілька цукерок. Знайшлася й нитка. Почепив цукерки на ялинку.

— Наш подарунок звірятам,— мовив.— Нехай ласують. Ялинка стала ще красивішою.

— Якби ще зірку на вершечок...

— Буде зірка, та й не одна,— кажу.— Вночі засяє над нашою ялинкою безліч зірок.

— А тут і місце для хороводу є...

Ми тупали довкола ялинки по неглибокому снігу. Було весело, було радісно й легко...

ПТАШИНА ЇДАЛЬНЯ

Зима вибілила поле, причепурила. Якби не оце засохле бадилля бур'янів, що стирчить по краю ярка, було б чисто, як у світлиці.

Та мені бур'яни — якраз на руку ковінька. Назбивав будяків, реп'яхів, лободи та чорнобилю, розпалив багаття і обідаю біля вогню.

Надворі не холодно, ні, але просто затишніше почуваєшся, коли поруч димок в'ється. Не забарилися й гості.

"Цінь-цінь! Цінь-цінь!.." Так і є, синиці. Стрибають по бадиллі, насіння скльовують.

Потім прилетіла весела зграйка щиглів Пір'я у них яскраве, брунатного, білого та чорного кольорів. На голівці оксамитово-чорна шапочка, а лобик та підборіддя вогненно-червоні. Обсіли реп'яхи, обідають, гойдаються, поміж себе жваво пташині теревені правлять.

Отож, виходить, у зимовому полі й бадилина не зайва.

ПУШИТЬ ВЕРБА

Так дивно в лісі: ніби всі пори року враз узяли та й перемішалися.

Ще берези не встигли як слід приміряти осінні сукні — на них і позолоти, і водночас зелені вдосталь. А зима підкралася, сіконула снігом сипучим та морозом тріскучим — стоять білокорі ні в сих ні в тих. Ніяково їм перед вільхами та осиками, бо ті завчасно підготувалися до холодів — струсили усе до решти листячко зі своїх корякуватих чорних лап.

Тільки сосни однаково цідять з-під віття темну таїну, променять величавий спокій. Вони непідвладні примхам жодної пори року.

А що то за сміливець-незнайомець на краю галяви? Не зважає ні на що — цвіте. Листя не видно, а гілки його густо окутує рожевуватий серпанок. Точнісінько розквітлий навесні абрикос.

Підходжу — аж то вербичка. Пишно розпушила китиці, а сонячне проміння підсвітило їх — от і здається, ніби дерево цвіте.

На снігу — сліди від чобіт. Виходить, не одного мене вербичка приманила.

Дмухнув вітерець, зірвав кілька пушинок, поніс по галяві. А до кожної пушинки-парашутика приклеєна малюсінька чорна крупочка. Це верба розсилає з вітром своє насіння в усі усюди.

Багато його у вербички, ой як багато. Ще не один день здмухувати вітрам з її гілок оті пушинки-парашутики.

А вербичці що? їй поспішати нікуди. В неї попереду ціда зима.

БЕРЕЗНЯЧОК

За селом, біля потічка-безіменки, леготять на звідусюдних вітрах берези-посестри. їхня мати, стара береза, давно вже впала від недоброї сокири, а вони залишилися і ось дивляться з пагорка на зелен світ.

Березнячок... Так називають їх у селі.

Хтозна, чого більше в цій назві: захоплення, лагідності чи звичайнісінької зневаги до маленького березового "гайка", за яким супиться на пів-обрію стіна лісу — справжнього, з дубами-трьохсотлітками та соснами-велетнями.

З ранньої весни до останнього листя дзвенять тут дитячі голоси.

Березнячок то соком дітвору напуває, то суницями частує, то грибами обдаровує. А скільки тут ігор грано-переграно!

Зате взимку в березнячку незаймана тиша. Цього разу я перший порушив снігову облогу, вив'язавши на кучугурах ланцюжок слідів.

Дивлюся — не впізнаю березнячка. Не дерева стоять, а ме-рехткі візерунки білим біло вишиті на тлі небесної голубіні. Здається, дихнеш сильніше ненароком — і зникне видиво, як щезає від подиху легка паморозь на віконній шибці. А в оту білину вкраплені червоні сонечка. Добрий десяток червоних сонечок.

Аж подих перехоплює. Аж боязко підступитися до такої первозданної краси.

І лише згодом усвідомлюю: це ж іній так урочисто причепурив березнячок! Кожну гілочку опушив, кожну сережку підбілив. А оті сонечка — то зграйка снігурів на верховітті...

ДРУГЕ ТЕПЛО

послала мама Олега на вулицю із килимка пилюку вибити, хідники повитрушувати. Надворі мороз рип-рип, так за пальці й хапає. Спробував Олег трусити в рукавицях, та хіба то робота?

Тут же саме вийшов із хати дід Іван. Учора він цілий вечір лагодив упряж і тепер ніс її в мішку на колгоспну конюшню.

— Е,— каже дід Іван Олегові,— так у тебе нічого не вийде. Хідники добре витрушувати, коли друге тепло добудеш. Тоді й руки не мерзнутимуть.

І

— А що то за друге тепло? — дивується хлопчик.— Як його добувають?

— Коли знаєш, то просто. Але це не розказувати, показувати треба.

— То покажіть, діду Іване...

— Гаразд,— погоджується дід.— Тільки спершу допоможи мені віднести упряж на конюшню.

Взяли вони мішка — онук за гичку, дід за гузирі — та й понесли. А конюшня аж за селом, на горбку. Поки дісталися — кілька разів мінялися місцями: то один попереду, то другий.

Як прийшли, дід Іван усміхається:

— Тепер зрозумів, як добувається друге тепло?

— Здогадався! — одказав Олег.

І витер рукавом спітнілого лоба.

ДЗВОНАР

Холодно.

Перелісок мерзлякувато щулиться — проймає його від верхівки до кореня. Незатишний перелісок, просвічується мало не наскрізь. І сизі грабочки ніби понижчали, і ліщини свою солідність розгубили.

Сіра тиша заполонила все довкруг. Німі дерева, німі сніги, німе небо.

Та раптом — дзінь-дзінь! Дзінь-дзелінь! Глухо, ледве чутно, ніби здалеку-здалеку.

Вслухаюся: може, здалося? Бо де тому дзвону взятися тут, серед суцільної німоти, де навіть шурхіт власних кроків злякано нишкне, так і не відірвавшись від підошов чобіт?..

Ні, таки дзвонить.

Іду назустріч тому дзвонові. Аж ось і дзвонар! Молодий дубок-нелинь приберіг своє вбрання, не розтрусив. Хай побуріле, хай негодами побите, але не розтрусив. Тепер листя обледеніло, вітер дмухне — дзвонить.

Дзінь-дзінь! Дзінь-дзелінь!..

Старайся, дзвонарю, старайся: березень уже не за горами.

ГОСТІ

За ніч снігу ой-ой скільки нахурделило! Вранці тато прокидав стежечку від порога до вулиці та й пішов на роботу. А стежечка вузенька, навіть кота Мурчика незручно катати на санчатах.

Узяла Інна дерев'яну лопатку, яку їй тато змайстрував, і заходилася розчищати подвір'я. Постаралася, всенький сніг до паркану згорнула. А Мурчик не схотів кататися — втік на горище.

Зате на подвір'я одразу ж висипали кури. Мабуть, їм набридло сидіти в тісному курнику. Півень аж на паркан злетів, загорланив: "Кукуріку-у!"

Мовляв, дуже йому сподобалася Іннина робота.

Услід за курми вийшли і гуси. Правда, вони — птиці поважні, не підстрибують, не метушаться. Але ґелґочуть весело: і їм приємно прогулятися по такому подвір'ї.

Інна винесла птаству вареної картоплі з висівками:

— Снідайте на здоров'я! Сама теж пішла в хату снідати.

Коли це зирк у вікно — а на подвір'ї повно якихось чудернацьких птахів: кругленькі, на безхвостих курчат схожі. Ніби руді м'ячики перекочуються, картоплю дзьобають.

Покликала Інна маму.

— О, цілий виводок куріпок! — здивувалася мама і пояснила: — Поля снігом занесло, важко їм корм добути. От куріпки й туляться ближче до хат. Видивилися, що ти подвір'я розчистила, і завернули в гості.

А куріпки видзьобали картоплю і неквапом подалися геть.

ДЗЮРКУНЕЦЬ

—А за річкою он калина росте,— знайомив мене зі своїми хутірськими володіннями хлопчик Сашко, з яким я нещодавно заприятелював.

Він, певно, помітив моє замішання, бо повторив:

— Там, за річкою, бачите?

Калину-то я бачив. До куща було не більше півсотні кроків, і кетяги її ягід, підрум'янені серпневим сонцем, яскріли на зеленому листі.

Але ніде поблизу я не бачив річки. Ставок блищав оддалік, а от річка...

Коли це... Я ледве не зареготав: за три сажні від нас плюскотів потічок, раз у. раз ховаючись у гінкому дикотрав'ї. Мені й на думку не спало б, що такого дзюркунця можна величати річкою.

— Та он, дивіться! — уже рукою показав Сашко.

— Еге,— похопився я,— такої кущистої калини мені ще не доводилося бачити.

А про річку промовчав. З поваги до свого юного приятеля промовчав.

...Минали дні, місяці, випадок цей майже геть забувся. Коли це одного разу посеред зими знову забрів я у Сашкові володіння. Правда, тепер їх годі було впізнати: кругом біло, голо, ставок покірно під кригою нидіє, калиновий кущ, обшуганий вітрами, просвічується наскрізь. І німа тиша зависла.

Та враз чую: плюскоче!

Очам не вірю: потічок! Промив льоди, пробив сніги і в'юниться собі. Звідки така сила в малюка?

І тут помічаю, що струмінь у потічка пружний, ще й виблискує сталево. Біля краю промоїни клекоче грізно, піниться.

Хотілося вигукнути:

"Але ж у тебе, дзюркунцю, характер справжньої річки!" Та промовчав. З поваги до потічка промовчав.

СОРОЧАЧЕ ПОЛЕ

Находилися на лижах, накаталися, морозцем надихалися, аж почманіли. Коли б не вечірні сутінки, то й не вертали б додому. Вирішили, що неодмінно прийдемо сюди завтра.

Та наступного дня у мене була невідкладна робота, а ще наступного — знову робота, а потім просто не випало. Вибралися тільки через тиждень.

Прийшли і...

— Чого це поле стало таке сорочаче? — питає Олег. Справді, на білій сніговій ковдрі — чорні плями: і там, і там, і там...

Сонце хитренько усміхається — воно знає, хто це поле під сороку розмалював.

ПРИХИСТОК

Бачив же, що хмара насувається, та все сподівався, що вітер розжене чи пронесе її стороною. А воно як сипоне бульбашкуватим дощем — ніколи вже й до села бігти.

Недалечко розкущилася молодесенька вербичка. Тож лишаю вудки — і до неї. Скоцюрбився в три погибелі, під нижні гілочки заповз. Хоч як воно там, а все ж якийсь прихисток.

...То було кілька років тому. Тоді я прийшов сюди теж з вудками. Якраз квітував травень, усе зеленіло, молоділо.

Мою увагу привернула вербова гілка. Залишена повінню, вона лежала на березі, засихала. Однак у ній ще вперто пручалася живинка, випнувши з-під поморхлої кори кілька хирлявих листочків.

Я пожалів гілку, глибоко встромив її у м'який дернистий берег, ще й річкової води хлюпнув. Хотілося, щоб вона вижила.

Про те, що вербичка сьогодні подарує мені прихисток, я тоді й гадки не мав. А воно ось як вийшло.

АНЕМОНА

Була серед них і анемона: тонюсіньке стебельце, увінчане великим білим келихом-дзвінком. Такою ніжною, тендітною, беззахисно-боязкою здавалася ця квітка, що я весь час непокоївся, чи ж донесу її додому.

А таки доніс. Поставив букет у вазу з водою, як і належить.

А тут — відрядження, повернувся аж через кілька днів. Поглянув на букет і очам не повірив: усі квітки зів'яли, пообтрушували пелюстки, тільки з тендітною анемоною нічого-нічогісінько не сталося — вона так само красувалася великим келихом-дзвінком і так само здавалася беззахисно-боязкою.

ЛА-ТА-ТА!..

По доріжці, по даху, по бузку безлистому: "Ла-та-та! Ла-та-та!" Дощ.

Перший весняний дощ.

Вийшов на ґанок дід Іван — задивився, долоню підставив. Цвіринькають горобці — задоволені. Травичка біля доріжки вмилася, зазеленіла. "Ла-та-та! Ла-та-та!"

По доріжці, по даху, по бузку безлистому.

І все довкруг захоплено плеще в долоні: "Ла-та-та!.."

ГІРКА ТРАВИЧКА

Можливо, бачив я її не раз. Але де там упізнати як не знаю, яка вона з себе.

Принесла її сусідка, коли я нездужав, коли й голови не міг звести.

— Попий цієї гіркої травички,— сказала,— подужчаєш.

І запарила її у горнятку.

Попив я кілька разів — уже й на ногах.

Можна було розпитати в тітки про цю травичку, та й треба було... Але я відчував, як сила так і пружинить у мені, а весна якраз у розпалі — то хіба станеш звертати увагу на якийсь дріб'язок, коли попереду стільки всього!

Та весна тільки в казках буває вічною. І одного дня я згадав: а що ж то за така гірка травичка? Тільки уже не було в кого просити, щоб показав її...

І тепер, хоч скільки трав знаю, мені весь час не стачає тієї одної.

ЗАЦВІЛИ СОСНИ

небо гуготіло, ревло, клекотало, біснувалося, сліпуче розверзало свої нетрі. А з тих нетрів падала водяна лавина, розплющувалась об

асфальт, і вже на місці дороги неслася ціла річка, вся в піняві і ряботинні.

Та ось потроху почало вщухати. Віддалилася громовиця, до-щисько перейшов у дощ, дощ — у дощик, а там на пів-обрію здивовано вигнула брову райдуга.

І тут раптом усі помітили на калюжах, на газонах, на асфальті жовту паволоку. Де вона взялася? Одні казали — сірка, інші — що десь у полі вихор підхопив купу міндобрива і воно розвіялося над містом.

А виявилося, що то гроза принесла з лісу сосновий пилок, щоб нагадати заклопотаним людям, що вже травень і зацвіли сосни.

ЩАСТЯ

— Знайшов! Щастя знайшов! Глянь, мамо, яка гарна

п'ятірочка!..

Біжить хлоп'я через подвір'я, поспішає скоріше показати п'ятипелюсткове "щастячко", знайдене на квітучій бузковій гілці. І скільки тієї радості в голосі хлоп'яти! — Знайшов!..

Як, можливо, було і в його прадіда сто років тому. Як, можливо, буде і в його правнука через сто років. Для щастя іноді так небагато треба.

СОЛОВ'Ї

У лісі стільки вранішнього сонця, аж очам лоскітно. Здається, що все тут густо прошите золотими нитками. А на воду глянеш — дзеркало та й годі!

Листя ще тільки проклюнулося на березі та вільсі, на ліщині та осиці.

Зате долі — зелене шумовиння. Недарма ж місяць травнем звуть. А по тому шумовинні — білі цятки. Це заячий щавель цвіте. Тут і там — фіалки. Онде барвінок.

Край самої води черемха, у піняві вся. Цвіте.

Ми розкладаємо вудки.

Враз як задзвенить, як защебече: "Тьох-тьох-тьох! Чів-чюв!" Соловейко.

Коли він змовк, десь за річкою озвався другий. А ген оддалік ще один витинає.

І знову над нами: "Тьох-тьох! Ті-ті-ті! Тюр-р-р! Чів-чюв! Чів-чюв!.."

Оте "чів-чюв" виходило у нього так, наче запитував нас: "Чув?" Олег і каже:

— Чув. І я чую, і он дядько.

А соловейко пурх із гілки. Тільки його й бачили.

УСІХ ПРИГОЩАЄ

Дятел підлетів до молодого клена: "Тук! Тук! Тук!.."

Не годиться полохати птаху, зайняту своїми пташиними клопотами. І я стою, чекаю, поки він перелетить на інше дерево.

А дятел не поспішає — продовбав кору і ласує кленовим соком. Бач, який, знає, що кленовий сік не гірший від березового.

Нарешті полетів. Та тієї ж миті де не візьмись два горобці. Вовтузяться біля клена, по черзі п'ють сік, задоволено цвіріньокають — дякують дятлові, що пригостив.

Настала й моя черга. Відламав я галузку, встромив її в дятлову дірочку. Сік по галузці кап, кап, кап...

Пробую на язик — солодкий!

Навесні дятел щедрий, усіх пригощає.

ПІСЛЯ зими

Прийду після зими, а на твоєму березі, річко, буде все до цяточки знайоме: ось наввипередки рвонули в ріст червонясті кущики кінського щавлю; ось посеред обчіпляних довгими китицями старих осик вгадує зозуля мої літа; ось погрозливо настовбурчився триголовий Горинич — твій ревний охоронець, величезний чорний корч, хтозна з яких часів і з якого лісу. Прийду після зими: — Здрастуй, моє розволля! Скажу. Погукаю. Заспіваю.

...Нарешті після зими: весняна Горинь понесла триголового Горинича до далеких далей; зозулі примоститися ніде, бо старі осики спиляні на дрова; до кущистого кінського щавлю вже й не додивляюся, бо за спиляними осиками відкрилася погляду і зачарувала його тонконога кучерява памолодь.

Сподівався, після зими прийду, як додому. Вийшло — знову тільки в гості...

ВЕРБОВІ КОТИКИ

Якось враз потепліло-потепліло, а Горинь набрякла і скинула кригу. Ринула вода берегами, городи затоплює, клекоче, плюскотить, у піняві вся.

Люди з крутогору дивляться не надивляться: просторінь така, що дух перехоплює. Тільки де-де по заплаві синіють вершечки вільх.

Кроків за кілька від сухої коси визирає з води вербовий кущик. Невеличкий такий, а на ньому — котики. Пухнастенькі, жовтаво-зеленаві. Ніби табунець гусеняток примостився спочити на тонких галузках. І такі вони лагідні та безпомічні! Здається, де вже їм, беззахисним, утриматися на хисткому сідалі серед піняви і клекотіння!

Коли це знайшовся сміливець: роззувся, підкачав холоші, цьоп-цьоп по воді — обламав вербичку. Жодного котика не лишив.

І чомусь раптом здалося, що довкола стало порожньо-порожньо...

БІЛЯ ВИТОКУ

Талі води своє відгомоніли, а весняні вітри підсушили поле, і зараз на дні вижолобка тільки золотиться мати-й-мачуха. І йти сюдою до того приємно, що я так і прошкую вижолобком, нікуди не звертаючи.

А він непомітно стає все глибшим і глибшим, і з-під торішньої посірілої трави починає все настійніше пробиватися зелень. А то враз усуціль зазеленіло, земля вкрилася пухнастою, мов килим, травою. Тут уже мати-й-мачуха не присусідиться. Далі — молода осока побігла... З чого б то?

Коли це відчуваю — під ногами мокро. Еге, так і є: он у траві калюжка сріблиться, а там друга, третя. Біля горбочка, на якому буйно кошлатиться торішня трава і сухе будяччя, брижиться мерехтлива смужечка, мов жива. І хоч вона одразу ж губиться у візерунчастих

нерозквітлих жовтцях, та через кілька кроків жваво вигулькує знову, а ще далі уже дзеркалиться суцільною стрічечкою.

Я думав якраз про щось своє, і було вже пройшов без уваги далі, коли це зирк — а далеко попереду синіє знайома гора, а під горою біліють знайомі хати... Як же я одразу не здогадався: це ж тут починається наша річка Рудочка!

І совісно стало: стільки річок бачив-перебачив, знаю, де бере початок Дніпро, Волга, а до витоку своєї рідної Рудочки оце тільки випадок привів.

Схиляю голову, вклоняюся: прости мені, річко...

ПЕРШИЙ ОБХІД

Перший обхід весняного лісу починаю з ліщинового куща. Він на самому краю, ще й віття простягнув назустріч, радіючи моїй появі.

— Здрастуй! — кажу і беру в руку прохолодно-шорстку гілку.— Відзимувалося?

А з гілки усміхається мені малюсінька пурпурова квіточка, наче жаринка в попелі вчорашнього багаття.

Вона таки красуня, ця першовесняна квітка! Жаль тільки, мало хто примічає її красу. Бо часто навіть завзяті любителі горіхів не знають, як і коли цвіте ліщина.

ЧУДНІ

Подумалось, гуси погубили пір'я, а то маргаритки. По всьому лузі біліють.

Подумалось, чудні ці маргаритки: уже й трава вибуріла, уже сніжинки пролітають, а вони заповзялися цвісти. Подумалось тоді, пізньої осені...

...Щойно схлинула весняна повінь. Бреду калюжистим лугом до річки, аж зирк — маргаритки... Цвітуть!

Подумалось, чудні ці маргаритки: ще на всій-усій заплаві нічого й не проклюнулося, а вони біліють.

Подумалось, як добре, що є на світі чудні квітки — маргаритки!

ХТО НАЙПРИМІТНІШИЙ

Тільки-но сонце весняно плюснулось на широкий вигін, що за селом, а мати-й-мачуха вже й затеплила свої жовті ліхтарики. І стала найпримітнішою на вигоні.

Потім кропива, сердито розпихуючи пріле бадиляччя, кущисто погнала вгору. І вже найпримітнішою на вигоні стала вона.

Згодом зазолотіли кульбаби, і всім здалося, що на вигоні тільки вони й ростуть.

А ще потім вибуяв свічкастий коров'як. І було його видно здалеку.

За такими вдатними сусідами куценькому споришеві ніяк і показатися. Та він і не пнеться. Примостився там, де вже інші рости не захотіли, та й кучерявиться тихенько при самій землі.

Але саме до споришу тягнуться влітку корови, обминаючи його квітастих сусідів. Саме за ним нишпорять вівці і кози. Цю трав-ку-муравку і кури пощипують, і гуси поскубують. А восени поласувати

споришевими зернятками-горішками злітаються цілі зграї дикого птаства — від шалапутних горобців до відлюдкуватих тетеруків.

От і розберись, хто найпримітніший на вигоні.

ЯБЛУНЯ

Сьогодні йду — а вона зацвіла... ...Як на місці дерев'яної дядькової хати почали зводити з білої цегли великий багатоповерховий дім, яблуня стала всім на заваді. Водії бурчали, що об'їжджати її щоразу треба, кранівники — що незручно через неї переносити піддони, а зі слів виконроба виходило, що яблуня взагалі не дає належного простору для роботи.

Перепадало яблуні від усіх. Могутній грузовик зачепив її бортом і. відчахнув гілляку. Кран черкнув піддоном по верхівці, і та знівечено обвисла. Виконроб розпорядився вирвати дерево з коренем. Але бульдозерний трос не витримав — тріснув, тільки глибоко в'ївся у стовбур і вирвав кусень кори аж до білого.

У домі вже оселились новосели. Але за клопотами ні в кого не знаходилося часу підрізати яблуню, змастити рани. Чи, може, здалося людям, що з неї вже все одно нічого не буде.

А вона взяла та й зацвіла. І рясно-прерясно, ніби рожеву хустку пов'язала.

Ось у кого повчитися б щедроти і приязні!

СКАПУЮТЬ ЯГОДИ

Зі старої черешні на дорогу скапують перестиглі ягоди. Чорні-пречорні. І дорога рябіє темними плямами.

Пригадую, ми завжди обносили цю черешню ще до того, як ягоди на ній почорніють. Бо росте вона посеред села, біля перехрестя, де завжди було повно дітвори. А тітка Мокрина, господиня, тільки з виду була строга, а насправді більше боялася, щоб хтось із нас не шелеснув з дерева додолу.

Тепер діти не граються тут. Тепер у черешні новий хазяїн. Он яким штахетником обгородився...

І з високих черешневих одводин перестиглі ягоди на землю кап, кап, кап...

СТРАХ

Ягідник був неторканий, і ми гарно походили: у відерці майже по вінця чорниць.

Олег попасом далеко вбік відбився, сорочка його біліє аж ген за дальніми соснами.

Коли це біжить — задиханий, наполоханий:

— Дядь, там вовк!..

— Де ти його побачив?

— Отам... Виє...

— Ну, коли виє,— сміюся,— то ти зачекай тут, а я піду з ним знайомитися. Щось не чував я, щоб у нашому лісі отак серед літнього дня вовки вили. Певно, здалося малому.

Йду туди, де щойно Олег збирав чорниці. Хлопчик оговтався трохи, ступає за мною, хоч і віддалік тримається. Враз: "У-у-ув!.. Гу-у-гу-в!.."

Протяжно, тоскно, ніби крижинками за комір сипле. А потім ще моторошніше: "Гу-гу-у-в-в!.." Олег зойкнув і позадкував.

Признаюся, я ледве й сам не кинувся услід за хлопчиком. Але ж... дорослий, та й цікавість штрикає в п'яти, певна річ.

Йду далі. Розглядаюся, приглядаюся — ніде нікого й нічого. Та й виття не чути. Що це, думаю, хіба й мені вчулося?

Аж раптом у мене над головою: "У-у-гу-у!.."

Сахнувся з несподіванки, голову в плечі увібрав, і... Хуг, щоб його! Від серця відлягло. Навіть смішно стало. На сосну, під якою я опинився, похилилася береза. Як тільки вітер у верховітті шугне, їхні стовбури труться один об одного, а від того тертя і народжується тоскне "У-у-гу-у!..", ніби вовк завиває.

Що не кажіть, а в лісі таки живуть страхи!

МОЄ МІСЦЕ

Тут моє місце. Я тут завжди ловлю. Трохи довша за вудку латка води та клапоть посвіжілої за ніч, унизаної сивими росинками-горошинками трави. І невидимий соловейко у невидимих верболозах з усієї сили пнеться розбудити сонце, що якраз додивляється останні сни...

Воно мені таке рідне! До нього щоразу не ноги, а крила несуть. Мою річку рано-ранню хіба порівняєш із чимось?

Прикипиш поглядом до поплавка, чекаєш. А все довколишнє всотується в тебе самохіть. Та так, щоб потім у далеких далях ні-ні та й ворухнутися в душі лоскітним щемом.

...У материній хаті тихо-тихо. Але я цілу ніч раз по раз прокидаюся — боюся проспати. А як на світ зашарілося — за вудки і гайда. Босий, щоб як колись. А в п'яти чи то роса, чи нетерплячка все підганяє, підганяє.

Ось і річка. В тумані, як дитина в пелюшках. Чекає, авжеж чекає...

— Дядьку, пройдіть трохи далі. Тут моє місце. Хлоп'я років десяти-дванадцяти. З вудками сидить...

— Як-то?! — спиняюся здивований і ображений водночас.

— А так. Я тут завжди ловлю...

ДЕ НОЧУЄ ТУМАН

Ліс був незнайомий, і за весь ранок я не надибав жодного боровика.

Зате знайшов гарну улоговину з отакенними дубами й соснами. Та ще із сивим туманом, що не розсіявся з ночі.

В улоговині теж не було білих грибів, але повеселілось. Адже колись дід Іван казав:

— Боровики з туману силу п'ють. Де ночує туман, там обов'язково виростуть білі грибочки.

А я тепер знаю, де ночує туман.

НА БЕЗГРИБ’Ї

Мухомор як мухомор: червоний у білу цяточку. А я стою над ним і радію, ніби відерного боровика-вересовика виходив.

Причина проста: це перший гриб, що— трапився на очі за півдня.

Стою і радію. І вже неблискуча яскраво-червона мухоморова шапка починає здаватися рубіновим озерцем, на якому розсипалася і заклякла зграйка сніжно-білих лебедів...

Справді, на безгриб'ї...

ЩОСЬ

Небагато ж — кроків п'ятнадцять, не більше. Якщо обережно, з купини на купину, то, може, й, не замочившись, доступив би. Але тут мої попутники заспішили, загукали: "На поїзд спізнимося, через тебе доведеться ночувати в цьому комариному розпліднику". Так і не додивився, що то червоніло серед густої осоки.

Через тиждень я таки побував на тому болітці. Але на ньому вже горбатилися дві свіжі копиці — скосили осоку, і болітце відбілювало лисими куповатками.

Досі не доберу, що то воно було. Серед осокового болітця і раптом червоне...

Розповів якось товаришеві — сміється:

— Щавель то кінський! Що там іще могло червоніти?

А якщо не він? А коли це щось інше, щось таке, чого й не бачив ще?

І треба було мені тоді вернутись! Кроків десять-дванадцять лишалося, не більше.

У ПАРКУ

У парку відпочинку цвітуть троянди. Тисячі троянд. Яких тільки кольорів, яких тільки відтінків, яких тільки форм тут немає — очі розбігаються!

Маленька Інна до квіток нахиляється, гладить їх, ніби живі істоти. Інна дуже любить троянди. Коли це...

— Ой-йой! — жалібно скрикнула вона і заплакала. З пальчика капала кров — подряпала об потайну колючку.

І ми, дорослі, ніби змовившись, одночасно подивилися під ноги, шукаючи там подорожника, щоб прикласти до рани.

КРИЛА

Травинка гойдалася просто перед моїми очима. І поки я обідав, по ній аж двоє пройшлося.

Спочатку травинкою пробігла чорна мураха. Ось вона дохо-пилася до вершечка, погойдалася, погойдалася — та й плюхнула додолу.

А потім на травинку повільно почало здиратися сонечко — червона в чорну цяточку крапля. На вершечку сонечко теж погойдалося, погойдалося — та й... полетіло.

Що-то, коли є крила.

ОБРАЗЛИВО

Шипшиновий кущ зустрів нас зніченим шерехом, ніби виправдовувався. З-поміж листя визирало всього кілька квіточок.

Сміялося небо, гули сосни, шовковим шумом стелилася трава. А ми стояли, опустивши руки...

Це був особливий кущ. Хтозна-яким вітром занесло на лісову галяву насіння шипшини, але кущ розрісся і щоразу на початку літа ряснів ніжними рожевими квітками.

Це був наш кущ. Ми приходили сюди, як тільки випадала нагода. І було нам затишно, було нам урочисто-святково у царстві рожевоквітного дива.

А тепер він обламаний...

І нам до щему стало гірко, образливо. Не тому, що хтось невідомий вдерся в нашу неторкану казку. А що він, обламавши квіти, так і не відчув їхньої чарівної принади. Бо тут же, на прим'ятій траві, рожевим болем жеврів зів'ялий букет...

ЛІСОВА КОПАНКА

Вже як вийшли з лісу — відчули: таки добре стомилися. Із самісінького досвітку на ногах.

І кошики ніби поважчали, хоч у них лише із десяток боровиків та по шапці іншої лісової здобичі — лисичок, сироїжок, моховиків. Але ж, як мовиться, стомленому на плечах і соломинка поліном стає.

Попід лісом — широка піщана дорога. Далі — крутосхил. За ним —— поросла верболозом та вільшиною заплава. І аж ген удалині, за річкою, — село, куди приходить автобус.

В Олега сорочка мокра на спині, з-під картуза теж патьоки на все обличчя. Але не нарікає ні на спеку, ні на втому — впертий.

— Давай спочинемо,— пропоную.

По очах бачу — зрадів. Але стримує радість:

— Коли ви вже так хочете...

Стали шукати підходяще місце — щоб і холодок, і трава. Аж тут на невисокому обтесаному стовпчику напис: "Копанка". І вниз збігає стежечка.

Невдовзі ми вже сиділи в тіні молодих вільх, біля копанки, обкладеної дерев'яним зрубом. Вихлюпнули з пляшки рештки теплої води і, напившись свіжої, пороззувалися та й полягали в траві.

А тут ще один грибник на спочинок завернув — низенький дідусь з коробом за плечима. Нас здивувало, що короб майже повний. Що ж то за гриби у ньому?

— Гарні грибочки,— відповів дідусь і охоче став розповідати, де тут які гриби ростуть. Відпочивши, ми рушили до села втрьох. Олег каже:

— Треба примітити це місце. Може, ще коли, як будемо в лісі, прийдемо.

— Атож, атож,— закивав дідусь.— Бач, як у пригоді копанка стала. А малий же хлопець, хіба трохи більший за тебе, викопав. Лісників син. І табличку він написав.

В автобусі Олег сидів біля вікна і, мабуть, як і я, думав про хлопчика, який подарував нам у лісі гарний спочинок.

ВОДЯНА ЛІЛІЯ

Юний день жаиворино видзвонював, застеляв сто-квітним дивом зелен луг.

На затягнутому ряскою озерці білою зіркою розпустилася лілія. Сяє, ніби корона водяної царівни. А може, то сама водяна царівна обернулася квіткою і виглядає свого принца?

...Пощастило згодом знову прийти сюди. Та що це з лугом?! Спохмурнів, пойнявся димчастою отавою, а осока й очерети на багнистій заплаві уже відцвіли і вицвіли. Навіть сонна ряска на озерці розтанула, наче імла.

Коли зирк — а посеред озерця-люстерка усміхається біла водяна лілія...

Здалося, та сама. Ніби мене виглядає.

її усміх струменить у душу таким лагідним теплом, що від нього пробуджується, оживає і жайворовий дзвін, і стобарвність лугу, і п'янка зваба того юного дня.

Радісно, коли тебе чекають.

ПОРА ДОДОМУ

Дятел постукує в темних вільхах. Тьмаво відсвічують берези на краю мочара. Тиха замрія снується зеленим надвечір'ям.

Пора додому.

А покрай пенька, прямо біля моїх ніг, два кущі папороті — розлаписто-простакуватий орляк і витончено-візерунчасте страусове перо. Такі гінкі, такі красиві кущі папороті!

Пора додому.

І мені чомусь трішечки сумно, що папороті не цвітуть. Бо ж до півночі уже недовго чекати, а ця ніч — купальська. Із притаєних сутінків озивається пізня птаха. Іду додому — пора.

ПЕЙЗАЖ

Тепер уже и не пригадаю, яка дорога привела мене на те поле. А от саме поле бачиться, як на фотографії. Ніде такого не стрічав: льон, льон і льон, синій, аж очі вбирає. А на горизонті прошва біло-білих беріз у серпанково-зелених накидках. А далі знову синява — небо...

Тепер уже й не пригадаю, чи наповнився чимось того дня мій потертий кошіль. Та оте побачене ношу з собою й досі. І коли розказую комусь про своє Полісся, не забуваю сказати про поле, де льон, льон і льон, синій, аж очі вбирає, а на горизонті прошва біло-білих беріз у серпанково-зелених накидках, а далі знову синява — небо...

РОСА

Сріблястою, веселково-кришталевою роса стане потім, як сонце підскочить над верби. А зараз вона сива-сива, і від неї весь луг сивий-сивий, аж дрижаки наганяє.

Коли йти навпрошки, то річка уже недалеко. Але не хочеться зарошуватись — обходимо стежкою.

Коли це сонце з-за горизонту рожево морг, морг!.. А в п'яти щось торк, торк, торк!.. Де вже тут обходитимеш! Подавай швидше річку. Роззуваємося, закасуємо холоші і навпростець. — Ух! Ах! Ох!..

Роса, мов горошини, осипається, осипається.

Роса штрикає і лоскоче, штрикає і лоскоче.

Роса з нами, рибалками-мовчунами, робить незрозуміле: переповнила груди чимось іскристим, рвійним. Нам ніяк не втримати його в собі. І ми: "Га-ла-ла! Ха-ха-ха!" — на всю заплаву.

Нарешті річка. Ша!

А воно все не мовчиться.

Між вербами уже прозиркує сонце — рум'яне, усміхнене. Теж, певно, по росі щойно босоніж пробіглося.

ЧИСТОТА

Від старезного моху дубові криничні цямрини зелені, аж темні. Зате джерельний живчик вибрикує, немов молоде козеня. І сусіди — жовтці та осоки — зіп'ялися навшпиньки: заглядають, як він витанцьовує.

— Тату,— запитує мала Інна,— а хто в криницю води наливає?

— Із землі,— відповідаю,— сама натікає.

— А чого ж тоді вона не брудна? Намагаюся пояснити:

— Усе, що із землі народжується, завжди чисте. Он біля криниці у траві незабудки — бачиш, які голубі?

— Угу...— киває Інна.

А через хвилину уже показує:

— Глянь, сьогодні небо теж із землі народилося...

І криниця, і донька навперебій розсипають свій сміх по неко-шених травах.

БЕЗОДНЯ

Можна під'їхати, тепер до села ходить автобус, але в таку духмяно-зелену теплінь чого гаяти час на зупинці? Та ще коли є коротка стежка.

Вирушив пішки. Знаю: спочатку йтиму полем, потім через перелісок, а далі попід горою, де кучерявиться густий ліщиновий пояс. В тіні ліщинника — джерело. Безодня. Споконвіку це джерело так називають. Вода в ньому непроглядно-синя, аж чорна.

Казали, ніби сюди впав з неба метеорит і це від нього утворилася безодня. А ми вірили, що звідси веде підземна протока аж до самого моря.

В дитинстві ми боялися безодні, сторонилися її. Якось моторошно робилося від її таємничої теміні. І галаслива наша ватага, завзято обносячи горіхи в ліщиннику, ніколи не всідалася на спочинок біля цього джерела. ...Поле... Перелісок... Гора...

А де ж це ліщинник?! Під горою голо-голісінько...

Вже потім завважую: ні, тут зовсім не так уже й голо, на місці ліщинника тепер ряботять пагони кукурудзи.

Збоку біля стежки — калюжа, напівзакидана усяким ломаччям. По тоненькій цівочці, що звідтіля в'юниться, здогадуюся: десь на її дні тліє живець джерельця.

Далі — знову кукурудзяні цибухи...

А де ж безодня?

Погляд мій знову зупиняється на жалюгідній калюжі. "Невже?!" — пронизує здогад.

А тоненький струмочок сочиться по сірій зморшкуватій землі, мов сльоза на старечій щоці.